

L'art sacre entra a judici

Catalunya i Aragó tenen, des de fa quinze anys, un altre front obert, el de les obres d'art de la Franja. El dia 18 de maig començarà a Lleida el primer judici civil per a decidir a on pertanyen les obres. EL TEMPS ha parlat amb els advocats de totes les parts enfrontades.

ACN

Vista d'una de les sales del Museu de Lleida Diocesà i Comarcal.

Poc després de consumir-se, l'any 1995, la decisió del Vaticà de disgregar les parròquies de la Franja de Ponent de la diòcesi de Lleida i incorporar-les al bisbat de Barbastro-Montsó, començava un llarg litigi per a determinar la propietat d'un centenar d'obres d'art, la majoria d'estil gòtic, que avui dia es conserven al Museu de Lleida Diocesà i Comarcal. El bisbat de Barbastro va emprendre el procés per tal de reclamar les obres: demanà –i aconseguí– que el Vaticà ordenés al bisbat de Lleida de lliurar-li les obres d'art. Però el bisbe de Lleida, situat entre l'espasa i la paret, mai no ha obeït les ordres del Vaticà. La creació del consorci del Museu de Lleida, en què participen, a banda del bisbat, les institucions polítiques, li impedeix de desfer-se de les obres d'art. Amb l'objectiu de resoldre definitivament aquest llarg litigi, l'Associació dels Amics del Museu de Lleida va presentar una demanda en un jutjat de Lleida per tal que determinés la propietat de les obres d'art.

“La justícia civil ha dit que és ella que ha de decidir”

Francesc Sapena
Advocat de l'associació
Amics del Museu de Lleida

—Vós defenseu la demanda presentada pels Amics del Museu de Lleida. Contra qui i per què l'heu presentada?

—Hem presentat la demanda contra el bisbat de Lleida, perquè, estatutàriament, una de les finalitats dels Amics del Museu és la defensa de les obres d'art del museu. Quan el nunci del Vaticà a Espanya va instar el bisbat a lliurar les obres a Aragó, va exigir que es fes “mentre Lleida no demostrï la propietat de les obres”. Aleshores es decidí que fos un jutjat civil, amb la llei aplicable, que digués si les obres eren del bisbat de Lleida o no.

—Quins són els arguments que feu servir per demostrar que les

obres d'art de la Franja pertanyen al bisbat de Lleida?

—L'argument que defensem és la usucupió; és a dir, la possessió pacífica, continuada i pública de les obres durant un període determinat. Fins fa poc eren sis anys, però el darrer codi del dret civil català, el vigent, estableix que per als béns mobles, com ara els quadres, calen tres anys. D'ençà que el bisbe Messeguer va començar a comprar aquestes obres, seguint instruccions del papa d'aquell temps, han passat 135 anys. El 1895, Messeguer va publicar al butlletí de la diòcesi de Lleida les raons per què ho feia. El papa s'havia adreçat a tots els bisbes alarmat perquè els americans compraven les obres a preus ridículs i se les emportaven.

—Per què el Vaticà mai no ha acceptat proves *a priori* tan evidents com les factures del bisbe Messeguer o la usucupió?

—El Vaticà no ho ha acceptat perquè sempre s'ho ha mirat des de la perspectiva del dret canònic. Ells adueixen que la demanda per usucupió no és vàlida perquè només la pot sol·licitar la persona que posseeix el bé. La novetat del nou codi civil és que un tercer també pot instar el jutge a pronunciar-s'hi.

—I pel que fa a les factures?

—En el seu dia, el bisbat no va presentar els documents que demostraven que Messeguer havia comprat les obres d'art. El bisbe Xavier Ciuraneta, en arribar a Lleida, se'n va adonar i va demanar a Roma que reconegués que eren propietat del bisbat de Lleida. En aquest

EL TEMPS
Francesc Sapena, advocat dels Amics del Museu de Lleida.

procediment, per la via administrativa, el Vaticà va dictar una resolució dient que tota aquesta documentació havia de quedar al marge de la qüestió. Després, el substitut de Ciuraneta, el bisbe Xavier Salinas, va destituir tot l'equip jurídic del bisbat i en va nomenar un altre, format per juristes aragonesos, on n'hi havia algun que, fins i tot, havia escrit un llibre en què pretenia demostrar que les obres d'art mai no havien estat adquirides per la diòcesi de Lleida.

—Ens enfrontem, doncs, a una disputa entre els drets civil i canònic?

—Ara ja no. Quan vam posar la demanda contra el bisbat de Lleida, el bisbe Salinas s'hi va oposar, dient que allò no ho podia determinar un jutge civil

perquè ja ho havia decidit Roma. Però el jutge va acceptar la demanda. La justícia civil ha dit que és ella que ho ha de decidir. Ara bé, el bisbat de Barbastre i la Diputació General d'Aragó potser no ho veuen així.

—De fet, des d'Aragó insisteixen a dir que hi ha una sentència del Vaticà i que el bisbe de Lleida l'ha de complir...

—El bisbat de Barbastre va presentar una reclamació al Vaticà i aquest va emetre una resolució a través d'un organisme administratiu. Aragó ha instat l'exequàtur d'una resolució administrativa que no és del tribunal de la Rota. Totes les sentències estrangeres que es pretenen executar a Espanya han de passar una homologació. Però la resolució administrativa pertany només al dret eclesiàstic i no al dret internacional, i no pot ser executada a Espanya. A més, ara mateix, encara que fos de la Rota, tampoc no es podria executar, perquè, segons el Tribunal Constitucional, una sentència estrangera no es pot executar a Espanya mentre als jutjats espanyols, com és el cas, hi hagi una qüestió pendent que afecti la mateixa cosa.

—Si finalment el jutge determina que les obres d'art pertanyen al bisbat de Lleida, significa que el bisbe Joan Piris pot fer allò que vulgui, fins i tot donar-les a Barbastre?

—Les obres ara són dins un patronat i si el bisbe vol lliurar les obres ha de demanar-ho al govern català. Quan es van inventariar, el conseller de Cultura va donar les raons oportunes. Ara, si es

“No hi ha cap prova que demostrï que els béns pertanyen a Lleida”

Hipólito Gómez de las Rocas Advocat del bisbat de Barbastre-Montsó

—Com a advocat del bisbat de Barbastre-Montsó, què és allò que defensareu al judici de les obres d'art de la Franja?

—La posició del bisbat de Barbastre-Montsó es basa en el fet que els

béns pertanyen a aquesta diòcesi des que es van segregar les parròquies dels pobles aragonesos que abans depenien del bisbat de Lleida. La segregació fou una decisió lògica de Roma, que va entendre que els pobles aragonesos havien de pertànyer a Aragó, de manera que els límits eclesiàstics s'adequessin als de l'emergent comunitat autònoma.

Aquesta segregació comportava una separació —prevista pel codi de dret canònic— de personal, béns, deutes i documents. Ara restem a l'espera que s'executi la part immobiliària.

—Quins arguments fareu servir per demostrar que les obres d'art pertanyen a Barbastre?

—Els fonaments neixen del fet que els béns continuen essent de les

volguessin treure del patrimoni, també s'hauria de justificar, i això seria molt difícil d'argumentar. El bisbat les va lliurar al patronat, en virtut de la llei de patrimoni. Això vol dir que la qüestió pertany a l'esfera política. El conseller de Cultura, Joan Manuel Tresserras, ha estat ben clar, quan ha dit que allò que ha de fer és obeir la llei. Quan es van incorporar els béns al Patronat es va seguir tot el procés administratiu, amb els edictes públics corresponents, i ningú no va comparèixer per fer-hi cap al·legació, ni el bisbat de Barbastre ni les parròquies ni ningú.

—La sentència d'un jutge civil tancarà definitivament el litigi?

—El jutge l'única cosa que farà a la sentència és determinar si les obres són del bisbat de Lleida o no. Nosaltres només demanem que per usucapió es declari que aquestes obres són del bisbat de Lleida; no demanem que el jutge digui si s'han de quedar a Lleida o no. Contra aquesta sentència, s'hi pot recórrer a l'audiència provincial i, finalment, al Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, que hi té la darrera paraula. Si finalment la justícia conclou que les obres pertanyen a Lleida, i des d'Aragó continuen reclamant-les, l'única solució per tancar definitivament el litigi serà la via política, és a dir, que els polítics s'entenguin, a través d'una cessió de les obres o d'allò que més els convingui.

Xevi Camprubi

parròquies aragoneses on sempre havien estat; parròquies que són de la diòcesi de Barbastre. Les obres en van ser arrencades sense el permís de Roma, i sense res que ho legitimés, per la voluntat exclusiva del bisbe Messeguer, que va creure que tenia potestat plena per a disposar de la propietat de les obres d'art de les parròquies o, simplement, va voler creure-ho tot i sabent que no era veritat.

—No va rebre indicacions del papa per fer-ho?

—No. Atribuir al papa Lleó XIII cap participació en l'espoliació és radicalment fals. A més, el Vaticà mai no podria donar ordres contra les seves pròpies regles. El bisbe Messeguer sabia que havia de menester una llicència de Roma, un expedient d'avaluació i un negoci jurídic de cessió. Però el Vaticà no ho sabia ni, naturalment, va autoritzar-ho.

—Quin valor tenen, a parer vostre, els arguments presentats des de Lleida; és a dir, l'adquisició legal i la usucapió?

—Si el bisbat de Lleida hagués volgut defensar la usucapió no s'hauria oposat a la demanda que li han presentat. El bisbe de Lleida no defensa la usucapió perquè és la part demandada, i la demandant és una associació anomenada dels Amics del Museu de Lleida, que no sé com s'ha constituït, tot i que se sospita que és una cosa ideada des de la Generalitat de Catalunya. Però no hi ha ni una sola prova documental que digui seriosament que aquests béns pertanyen a la diòcesi de Lleida. Per si hi hagués cap dubte, la sentència que va emetre la Signatura Apostòlica el 2007 va reconèixer d'una manera definitiva que tots els béns pertanyien a la diòcesi de Barbastre. El bisbat de Lleida és simplement un dipositari de les obres, no pas el propietari, i per aquest motiu, la teoria de la usucapió no és aplicable en absolut.

—Hi ha un conflicte entre els drets civil i canònic en aquest assumpte?

—No. Hi podria ser si no existís el concordat entre l'estat espanyol i el Vaticà, però en virtut de l'acord del 3 de gener del 1979, la sentència de Roma, un cop reconeguda, forma part de l'ordenament jurídic intern de l'estat espanyol.

—Demanareu, per tant, que Espanya executi la sentència de la Signatura Apostòlica?

—Ja se n'ha demanat el reconeixement i l'execució mitjançant la sol·licitud d'exequàtur davant un jutjat de Barbastre. El plet de Lleida és un altre cas, que no es refereix a l'exequàtur, sinó al desig dels demandants de provar que els béns pertanyen al bisbat de Lleida. La presència del bisbat de Barbastre-Montsó en el judici no és perquè hagi estat demandada, sinó perquè el jutjat de Lleida els ho va notificar, fent ús de l'article de la llei que diu que ho pot fer "quan el tribunal adverteix indicis que les parts utilitzen el procés amb finalitats fraudulentoses".

—Aleshores, què demanareu exactament en el judici?

—Nosaltres demanem que no s'admeti la demanda perquè l'associació no està legitimada per a intervenir i que si, no obstant això, s'admet a tràmit, es desestimi quant al fons.

—La jutgessa, però, ja ha acceptat la seva demanda a tràmit...

—La jutgessa encara no s'ha pronunciat sobre aquesta suposada legitimació; una qüestió que es va reservar per decidir en un moment posterior.

—Per què creieu que fins ara el bisbat de Lleida no ha obeït les ordres del Vaticà, de lliurar les obres d'art a Barbastre?

—Obeir és un acte de voluntat, però no tots la tenim igual de ferma. Monsenyor Piris sap que ha d'executar, no tan sols acatar, la sentència del Vaticà, encara que, com ell mateix ha dit més d'una vegada, pateix la pressió de la Generalitat a través del consorci del Museu; una pressió que té poc d'honorable.

—Vós reconeixeu a la justícia civil la potestat per a decidir sobre aquest afer?

—Sí, és clar. D'acord amb la Constitució i el concordat no hi ha dubte que a Espanya cal tenir en compte la sentència de la Signatura Apostòlica. No em puc imaginar que la sentència que pugui dictar-se ara s'oposi a la vaticana. Però les normes civils catalanes i aragoneses no tenen cap

EL TEMPS

Hipólito Gómez, advocat del bisbat de Barbastro-Montsó.

aplicació en aquest cas; cal aplicar el dret general de l'estat i les lleis canòniques.

—**Què ha de fer el bisbat de Lleida si la jutgessa dictamina que les obres són seves?**

—Obeir Roma i dir que no ho són, acceptant-ne les conseqüències legals. Però seria una cosa insòlita, una contradicció, perquè la sentència de Roma, que diu que les obres pertanyen a Barbastre, forma part també de l'ordenament jurídic espanyol.

—**Encara que ho volgués, la llei del patrimoni de Catalunya no permet al bisbe de Lleida de lliurar les obres al de Barbastre. Estem, doncs, davant un**

problema polític?

—Encara que el dipositant sigui el bisbat de Barbastro-Montsó i el dipositari el de Lleida, les normes aplicables són les generals del nostre ordenament jurídic comú. Totes les lleis de les comunitats autònomes sobre patrimoni diuen, fet i fet, la mateixa cosa; però les de Catalunya han de referir-se als béns del seu patrimoni i les d'Aragó, al seu.

—**Quan es va fer l'inventari de les obres d'art, seguint la llei de patrimoni catalana, se'n va informar públicament, però ningú d'Aragó no va presentar-hi cap al·legació...**

—Però la Generalitat de Catalunya no va informar totes les comunitats. A més, per no protestar sobre aquest curiós inventari, els amos de les coses inventariades no perden els respectius drets, ni renuncien a les obres que siguin seves. Un inventari administratiu no atorga ni pren el domini de les coses inventariades. Per fer-ho caldria expropiar-les i, entre més coses, pagar-ne el preu just. Però per aquí no hi ha camí. No es perd el dret a la propietat per no haver presentat al·legacions. La Generalitat no hi estava ni tan sols facultada; és a dir, pot inventariar béns propis de Catalunya, però en absolut els que siguin en aquesta regió per motius diversos, com ara préstecs o dipòsits, i que pertanyin a un altre territori. Seria absurd, a més, que un dipòsit fos regit per la llei del dipositari i no per la del dipositant, que continua essent el propietari de la cosa dipositada. És per aquesta llei o per la general i comuna de l'estat que es regeix aquest dipòsit, en aquest cas.

—**El bisbat de Barbastre estaria disposat a arribar a un acord per a compartir, d'alguna manera, les obres d'art?**

—Com a advocat, això no és competència meva, però no crec que el senyor bisbe de Barbastro-Montsó estigués disposat a més negociacions. Això ja es va intentar, però no va reeixir perquè Catalunya volia quedar-se una part de les obres. Aragó no ho admetria, ni a l'àmbit civil ni a l'eclesiàstic ni al polític. Sigui com sigui, el meu objectiu és guanyar aquest plet i primer de tot que es desestimi la petició de l'associació Amics del Museu.

Xevi Camprubí

**Javier Gonzalo
Advocat del bisbat de Lleida**

—**Com a advocat del bisbat de Lleida, què defensareu, al judici?**

—La nostra posició és deixar clar que hi ha una resolució del tribunal de la Signatura Apostòlica de Roma i que l'hem d'acatar. A la demanda presentada al tribunal civil s'afirma que les obres d'art les va portar el bisbe Messeguer a Lleida a final del segle XIX, i que retribuï les parròquies on eren les obres amb diners o els donà algun objecte sacre en canvi. Messeguer ho va fer per evitar que les obres es fessin malbé o fossin robades i les va portar a Lleida amb la finalitat de formar una càtedra d'art eclesiàstic per als seminaristes.

—**Aleshores, les obres foren adquirides en propietat, i no en dipòsit, com argumenta l'advocat del bisbat de Barbastre...**

—No vull opinar sobre allò que diguin els altres advocats. Considerem que els fets són evidents i innegables. El bisbe Messeguer va portar les obres d'art a Lleida pagant o compensant les parròquies. També hi ha documentació que mostra que les obres van ser traslladades a Saragossa durant la guerra civil i que després el govern de Franco les va retornar al bisbat de Lleida en qualitat de propietat. Les obres han estat pacíficament a Lleida fins l'any 1995 i durant un segle ningú no en va reclamar la propietat perquè, evidentment, eren dins la mateixa diòcesi de les parròquies d'on procedien. Els problemes comencen l'any 1995, quan el Vaticà divideix la diòcesi de Lleida.

—**Per què ara, en començar el judici per la via civil, el bisbat de Lleida ha decidit de reivindicar la propietat de les obres d'art?**

—No hi ha hagut cap canvi d'opinió, com s'ha dit. Ha passat que, amb l'arribada d'un nou bisbe i del nou lletrat, que sóc jo, es va examinar la documentació i ens vam adonar que érem davant uns fets que no podíem negar.

“No desobeïrem cap tribunal, ni eclesiàstic ni civil”

—El decret de la Signatura Apostòlica del 2007 té valor judicial?

—La Signatura Apostòlica és un òrgan administratiu, però té funcions judicials i, de fet, segons el dret canònic, es pot considerar com a tribunal.

—Però aquest decret o sentència de la Signatura Apostòlica és equiparable a les lleis espanyoles segons el concordat establert entre l'estat i el Vaticà?

—El concordat es va modificar l'any 1979 i l'estat espanyol únicament es va comprometre a reconèixer les resolucions de l'Església en aspectes relacionats amb la nul·litat matrimonial. Jo, com a lletrat, opino que no és possible d'equiparar aquesta resolució de la Signatura Apostòlica i fer-la executar en un tribunal civil espanyol. Però això ha de ser un jutge que ho decideixi.

—L'associació dels Amics del Museu de Lleida presenten la usucapió com a argument. Com ho valoreu?

—No entrem a valorar-ho, perquè, en primer lloc, es tracta de jutjar uns fets civils que nosaltres admetem. Però no ho valorem, perquè si ho

féssim entrariem en conflicte amb la nostra afirmació que l'única jurisdicció aplicable és l'eclesiàstica. Per tant, considerem que aquests fets ja han estat jutjats pel tribunal de la Signatura Apostòlica; una resolució que acceptem, perquè com a òrgan de l'Església complim el dret canònic.

—El bisbe de Lleida, però, no ha obeït les ordres de lliurar les obres al bisbat de Barbastre...

—El bisbe acata la sentència del Vaticà, però no la pot complir, com seria el seu desig, perquè hom li demana que lliuri unes obres que no té. Les obres, com tothom sap, són al Museu Diocesà i Comarcal de Lleida i formen part d'un consorci que presideix la Generalitat de Catalunya, que integren també l'Ajuntament i la Diputació de Lleida, el Consell Comarcal i, en la part més petita, el bisbat de Lleida. Quan el bisbe de Barbastre va reclamar les obres, el bisbe de Lleida li va comunicar que no les tenia, però que les demanaria al consorci. El bisbe, aleshores, va demanar al consorci que complís la resolució del Vaticà. És evident que això no s'ha fet. Per tant, nosaltres no opinem si el dret civil que és pretén aplicar en aquests fets és o no usucapió. Això ho deixarem a criteri de la jutgessa.

—Si la jutgessa considera que les obres són del bisbat de Lleida ho acceptareu?

—Acceptarem qualsevol resolució de qualsevol tribunal. Si el jutjat determina que les obres són del bisbat de Lleida o del de Barbastre, com a ciutadans sotmesos a la Constitució espanyola, evidentment acceptarem la resolució d'un tribunal civil, sigui quina sigui.

—Però si la jutgessa dictamina que les obres són del bisbat de Lleida serà contrària a la determinació del Vaticà, que diu que són de Barbastre...

—És una contradicció, sí. Per això

nosaltres desitgem que hi hagi una entesa entre les parts, entre tots dos bisbats, fora de qualsevol decisió política, tant des d'Aragó com de Catalunya. Perquè, en definitiva, els béns sobre els quals discutim són de l'Església i qualsevol persona cristiana ha de tenir la sensació que són els seus béns, els de l'Església, que per als cristians és una de sola i no diverses.

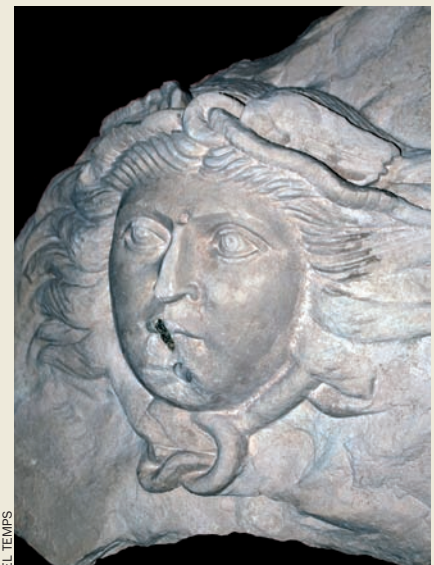
—Si el jutjat de Lleida dictamina que les obres són del bisbat de Lleida, aleshores complireu la sentència vaticana i les lliurareu a Barbastre?

—Tindrem una resolució que ens atorgarà la disponibilitat material d'una cosa que no tenim. Un cop hi hagi sentència caldrà valorar-la i prendre la decisió més adient. Això és un procés en el qual nosaltres no hem pres la iniciativa, sinó que hem estat demandats. Hem dit i repetit que això ja havia estat jutjat, però si ara un tribunal civil diu que és competent, ja pensarem què és més adient. En cap cas no desobeïrem cap tribunal, ni eclesiàstic ni civil.

Xevi Camprubí

Javier Gonzalo, advocat del bisbat de Lleida.

Medusa, escultura exposada al museu.